

זכרון עולם

האשה
החשובה וודפת
צדקה וחסד

**מרת
ורדה שניצר**

ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

בית המדרש דחסידי סוכטשוב

כולל דחסידי סוכטשוב

כולל "סנה משה"

ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל

בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"

חתימת סופר 3 תד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

**מאורות
הדף היומי**

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

זכרון עולם

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד

משה שניצר

ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א ♦ לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

מסכת בבא קמא י"ז-כ"ג ♦ כלים כ"ט, ו' - ל', ב'

גליון מס' 1278

בס"ד, ו' כסלו תשפ"ד

השבוע בגליון

♦ השימוש בשעון שבת
♦ מדוע צמים בתשעה באב?

♦ העברת מקרר דרך המטבח של השכן
♦ הנחת ביצים אצל תרנגולת של השכן
♦ הצבת פיוגומים בחצר של הבניין הסמוך
♦ מניעת מעבר ממטוסים

בשורה לקוראי הגליון!

ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם

להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

הגאון רבי אלחנן וסרמן זצ"ל, כמחנך

לכל אחד מרבבות לומדי ה"דף היומי" ישנו ייחוד משלו, בצורת ההשתתפות המיוחדת לו בשיעורי התורה, מעלה אשר לא ידמה בה לאחר. לכולם, לכל לומדי ה"דף היומי", מעלה אחת משותפת, שלא תסולא בפז, "מעלת השלמות", הבאה לידי ביטוי בהתמדתם היום יומית והקבועה, לבוא בכל יום לשיעור הגמרא, באותו מקום ובאותה שעה, כך במשך שנים. על הדבקות במשימת קודש שאדם נוטל על עצמו, במעשה שלפניו.

הגאון רבי אלחנן וסרמן הי"ד, שהה לפני מלחמת העולם השנייה בארצות הברית אליה הגיע כדי לגייס תרומות לשיבת ברנביץ' בראשה עמד. **מדרכו** של עולם, מגייסי הכספים באשר הם, מנסים לדבר אל לב הקהל בפניו הם עומדים, ולפרוס בפניו מסכת יפה, התואמת, או לפחות אינה נוגדת, את השקפת עולמו הבסיסית של הקהל.

לא כך נהג הגאון רבי אלחנן וסרמן הי"ד. למגינת לב גבאי הצדקה שליווהו, נמנע ראש הישיבה לדבר בדרשותיו על המשימה שלשמה הטריח את עצמו אל מעבר לים - גיוס הכספים והתרומות בישיבה, ובעת שהציבור היה מתאסף לשמוע את דבריו, היה רבי אלחנן וסרמן פותח בדברי כיבושין ומעורר את יהודי התפוצות להתחזק בדרכי ה' ולהתדבק בדרכיו.

דף כ/א הדר בחצר חבירו שלא מדעתו

העברת מקרר דרך המטבח של השכן

הגמרא בסוגייתנו דנה, האם המתגורר בדירת חבירו בשעה שהלה נעדר ממנה - פטור מתשלום. להלכה נפסק (שו"ע חו"מ סי' שס"ג סעי' ו') כדעת הסוברים שהוא פטור מתשלום, משום ש"זה נהנה וזה לא חסר". כלומר, מאחר שהדירה לא עמדה להשכרה, אין בעליה רשאי לטעון שהפסיד מכך שהתגוררו בה בהיותה פנויה.

הנחת ביצים אצל תרנגולת של השכן: בספרי הפוסקים מצויות דוגמאות רבות להלכה זו. כך מספר החיד"א (שו"ת סי' ז', על ראובן, שהניח ביצים מתחת תרנגולתו כדי שתדגור עליה, ולאחר מכן, התגנב שמעון לחצירו של ראובן והוסיף חמש ביצים תחתיה. עתה, תבע ראובן את חלקו באפרוחי שמעון, באומרו, כי מאחר שהאפרוחים בקעו בזכות תרנגולתו, זכאי הוא לקבל חלק מן הרווחים. אולם, החיד"א דחה את טענתו, משום שראובן לא הפסיד מאומה מכך שהתרנגולת גם דגרה על ביציו של שמעון.

בעלי התוספות בסוגייתנו (כ/ב ד"ה הא איתהניתי) מבארים, כי לכל הדעות, לכתחילה אין כופין על בעל הבית להעניק לאחרים רשות להשתמש בדירתו הריקה, משום שהתנגדותו של בעל הבית לכך אינה נחשבת כ"מידת סדום". בטעם הדבר מבאר הגאון רבי שמעון שקופ זצ"ל (שיעורי ב"ק סי' י"ט אות ג'), כי אדם מרגיש פגיעה בבעלותו כאשר נוטלים ממנו חפצים בלא הסכמתו, ולפיכך, אין התנגדותו לכך נחשבת כ"מידת סדום", משום שזהו מנהג בני אדם. אולם, לאחר שכבר נעשה שימוש בדירתו, הרי זו "מידת סדום" לתבוע תשלום על כך, כאשר לא נחסר מאומה מממונו (עי' פני' בסוגייתנו). אולם, גם כלל זה, שאין כופין על אדם להרשות שימוש בממונו, נבחן בהגיון צרוף, וכל מקרה נבדק לגופו ונבחן, האם אומנם בעל החפץ יחוש פגיעה בבעלותו אם יכפו עליו לאפשר לזולת להשתמש בו, כפי שיבואר להלן.

העברת מקרר דרך המטבח של השכן: לפני זמן לא רב רכש יהודי מקרר חדש. כאשר ביקשו הסבלים להכניסו לדירתו התברר כי פתח ביתו צר, וגם פירוק דלת המקרר לא יאפשר את הכנסתו לתוך הדירה. בעלת הבית העלתה רעיון יצירתי, שהסבלים יכניסו את המקרר לדירתו של השכן שדלת ביתו רחבה דיה, ומשם ישחילו אותו אל ביתם דרך חלון רחב שנשק לחלונם, אלא שבעל הדירה הסמוכה התנגד בכל תוקף לרעיון זה. לא הועילו בקשות השכנים ואיומי הסבלים, הלה נשאר בשלו - "אצלי לא יכנס מקרר. נקודה".

זעילוי נשמת

הר"ר **מנשה יונה חיים** ז"ל

ב"ר בן ציון ז"ל נלב"ע ח' בכסלו תשע"א

תנצב"ה

הונצח ע"י חתנו ובתו ידידינו הר"ר **ישראל וסימה שכטר** הי"ו חיפה

זעילוי נשמת

הר"ר **אהרון ברמן** ז"ל

ב"ר יעקב הלוי ז"ל נלב"ע ה' בכסלו תשמ"ג

תנצב"ה

הונצח ע"י ידידנו מר **יעקב (זק) ברמן** ומשפ' שיחי

הצבת פיגומים בחצר של הבניין הסמוך: מקרה נוסף אירע בבנין אחר, כאשר קבלן שעמד לשפץ דירה, ביקש להציב פיגומים לחודש ימים בחצר הבניין השכן. גם במקרה זה נתקל הקבלן בהתנגדות נמרצת של ועד הבית הסמוך, שסירב להתיר זאת.

שני המקרים הובאו לפני בתי דין, ובשניהם טענו התובעים, כי בעל המטבח וגם ועד הבית נוהגים ב"מידת סדום". לעומתם טענו הנתבעים, כי נפסק להלכה שאין כופין על אדם להתיר לחבירו שימוש בחפציו, ודין זה של "מידת סדום" אינו אלא לאחר מעשה, שאין ניתן לדרוש תשלום עבור שימוש שכבר נעשה.

מניעת מעבר מטוסים: בתי הדין הכריעו בכל מקרה באופן שונה. הם הצדיקו את טענת וועד הבית אך דחו את עמדתו של בעל המטבח. שכן, כאשר מבקשים לכפות על אדם שיסכים להצבת פיגומים בחצירו לתקופה ארוכה, הרי זה שימוש ממושך בממונו, ואין בית הדין כופין זאת על אדם, שחש כי בכך ניטלת ממנו בעלותו על ממונו (קובץ שורת הדין ח"ב עמ' שכ"ג מהגר"מ פרבשטיין). אולם, בעל המטבח הסרבן אינו צריך לחוש כלל ועיקר כי נוטלים ממנו את ממונו, שהרי הזמן הדרוש להעברת המקרר דרך ביתו מועט הוא, ולפיכך, טענתו שאין כופין על מידת סדום לצורך שימוש בחפץ, אינה קבילה (עמק המשפט ח"ג סי' א'). מסיבה זו, גם אין אדם יכול למנוע מעבר של מטוסים מעל שדהו [באופן שאין נגרם לו נזק], למרות שאוויר השדה שייך לו, משום שמעשה שאנשים אינם רואים אותו כפגיעה בבעלותם, הרי זו "מידת סדום" להתנגד לכך.

הגמרא (לקמן פא"ב) גם אומרת ששלמה המלך תיקן שרשאי אדם לעבור בשדה חבירו בזמן שאינה עומדת לזריעה, למרות התנגדות הבעלים לכך, משום שבני אדם אינם מקפידים על כך.

דף כב/א אשו משום חציו

השימוש בשעון שבת

לדעת רבי יוחנן בסוגייתנו התורה חייבה את האדם בתשלום נזקי אש שהוא הבעיר, "משום חציו". כלומר, יש להתייחס אל האש כפי שמתייחסים לחץ הנורה על ידי אדם, אשר פגיעתו בחפץ מסויים מתייחסת ישירות אל היורה, למרות שהוא לא פגע בחפץ במו ידיו.

על דברי רבי יוחנן מקשה הנימוקי יוסף, כיצד מדליקים בכל בתי ישראל נרות בערב שבת קודש, וכיצד מבעירים את האש באח שתדלק במשך השבת, הלא לדברי רבי יוחנן אדם המבעיר אש, נחשב כמי שפועל כל העת בהבערתה, שהרי האש דולקת מכוחו, ואם כן, הרי הוא עובר על איסור הבערת אש בשבת.

עקב קושיה זו מסיק הנימוקי יוסף שאין כוונת רבי יוחנן שמעשהו של מבעיר האש מתמשך והולך, אלא אנו מייחסים לשעת הבערת האש את כל שנעשה עמה **לאחר מכן**. וכפי שהיורה חץ אינו יכול לשלוט עליו לאחר שהוא ירה אותו, ולכן כל מה שקורה עם החץ לאחר מכן, טמון כבר בשעת הירייה, כמו כן לגבי אש אנו מייחסים לשעת ההבערה את כל התוצאות שמתרצות לאחר מכן.

דברי הנימוקי יוסף, שימשו כבסיס להכרעת הפוסקים לגבי השימוש בשעון שבת. כאשר הומצא שעון השבת התעוררה שאלה, האם השימוש בו בשבת מותר וראוי לפי ההלכה. שכן, יש להבדיל בין הדלקת נר **מערב שבת**, לבין שעון שבת שמצית את המכונה או את החשמל ויוצר את המלאכה **בשבת קודש עצמה**. המהר"ם שיק (תשובות מהר"ם שיק או"ח קנ"ז) פנה בעניין זה אל בעל השואל ומשיב (מהדורא תניינא ס"ה) שהכריע על פי דברי הנימוקי יוסף, כי מאחר שתוצאות פעולת האדם מתייחסות **לשעת המעשה**, אין כל מניעה להפעיל את השעון בערב שבת, שהרי פעילותו בשבת מתייחסת לערב שבת, וממילא אין כל מניעה להשתמש בו [ועי' עוד אגרות משה (או"ח ח"ד סי' ס'), שחילק בין תאורה לשאר מלאכות].

אמנם, הוכרע כי מותר להשתמש בשעון שבת, אך מאידך גיסא, מכאן אותה הכרעה, אדם שהפעיל מכונה, כגון מכונה חקלאית, בשבת עצמה, אינו יכול להסתתר תחת הטענה, כי הוא הפעיל את המכונה ותו לא, והיא לבדה עשתה את הפעולות האסורות, אלא, מאחר שבכח מעשה ההדלקה טמונות התוצאות שיווצרו על ידי המכונה, מיוחסות אל האדם כל אותן מלאכות שיעשו על ידה, והוא יתחייב עליהן (חזון איש ב"ק סי"ד).

מלווי במסעות אלו נהגו לומר, כי רבי אלחנן מצליח ביותר בדרשתו, אך לא במשימתו...

כל ניסיונותיהם ובקשותיהם, כי ירכך מעט את תוכן דרשתו וידבר על נושאים כלליים יותר, הנוגעים לכלל ישראל ועל ידי כך ילהיבם על אודות ישיבתו שבברנוביץ, בה למדו מאות בחורים, לא הועילו. תפקידי כראש ישיבה ומחנך, אמר להם, **הוא לחנך!** וגם באמריקה לא אטוש את תפקידי זה.

ויהי היום, רבי אלחנן ווסרמן צעד במתינות, כדרכו, אל עבר ביתו, והנה, מכונית גדולה והדורה, האטה ממסעה ועצרה ליד הגאון.

מחלון הנהג נראה קלסטר פניו של אחד מיהודי הקהילה בה התארח הגאון, ובקשתו בפיו: אנא, יואיל הרב להכנס למכוניתי ואזכה להסיעו למחוז חפצו. רבי אלחנן הודה ליהודי האציל, אך סירב בעדינות. הנהג פתח את דלתו ויצא אל הרחוב כשהוא מבקש מרבי אלחנן בשנית, אנא ואנא, יאות הרב לכבדני ולזכותני במצווה נדירה זו של סיוע לגדול הדור, ותוך כדי דבריו פתח לרווחה את דלת המכונית כאומר, יכנס נא כבודו.

רבי אלחנן נעתר להפצרותיו והמכונית התקדמה במהירות לעבר הרחוב בו השתכן גאון הדור.

התנועה באותו רחוב היתה אפשרית לכיוון אחד בלבד. רחוב ארוך היה זה, ומי שנכנס לצידו האחד, נאלץ להמשיך מספר קילומטרים, עד שיוכל לצאת ממנו ולחזור אל הרחוב הראשי.

ביתו של הגאון שכן בפינת הרחוב. לא ממש בפינה אלא הבית השני מפינת הרחוב. הנהג האדיב עצר את מכוניתו בפינת הרחוב, כדי שלא יאלץ לעשות

מצטרפים לאלפי הלומדים קטעי גמרא, משנה והלכה מדי יום ביומו, בכל זמן ובכל מקום. זוהי ההזדמנות לקבוע 'עיתים לתורה': לומדים כמה דקות וחוכים בסיפוק רוחני עצום!

קבע עיתים ללימוד
נכשיו! *3029

חודש ראשון התנסות חינם

חינם את כל הדרך הארוכה. רבי אלחנן ישב על מקומו בשלווה והנהג המתין שגאון הדור ייצא ממנה לביתו. אך רבי אלחנן המשיך לשבת בתוך המכונית, כאילו שרויים הם בעיצומה של נסיעה מהירה.

שמא שקוע הוא במחשבותיו, הררה הנהג, יצא מן המכונית ופתח את דלתו של רבי אלחנן כשהוא מזמינו לעלות אל המדרכה.

הגענו? שאל הגאון, והיהודי השיב, כן, הנה, הבית הזה, הבית השני, הוא מקום משכנו של הרב. נו, אם כך עוד לא הגענו, השיב רבי אלחנן.

היהודי הבין את המסר, חזר למכוניתו, ונהג אותה אל הרחוב הארוך ועצר ליד ביתו של הגאון.

בטרם יצא רבי אלחנן את המכונית, פנה אליו הנהג ושאלתו בפיו. ילמדנו רבינו. בתחילה, כאשר ביקשתי להסיע את הרב, הרב סירב. ועתה הרב מתעקש שאסיעו עד מפתח הבית, מה פשרם של דברים אלו?

חיור רחב ננסך על פניו של הגאון שהסביר לנהג התנה, ראה ידידי. יהודי צריך לדעת כי מצווה אותה הוא נוטל על עצמו, עליו לקיימה בשלמות. על כן אחר שנכנסתי לבקשתך למכוניתך, מאחר ורצית לקיים מצווה, עליך לקיימה במלואה.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעבודה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: תד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

מדוע צמים בתשעה באב? שאלה מפורסמת היא, מדוע תקנו חכמים את יום האבל על חורבן הבית ביום התשיעי בחודש אב, הרי החייל הרומאי השליך את הלפיד הבוער אל בית מקדשנו משנטו צללי ערב של ט' באב, ולמעשה, בית המקדש נשרף בעשירי בחודש אב? אולם, על פי דברי הנימוקי יוסף מיישב בנו של הנודע ביהודה (אהבת ציון) כי אדרבה, מאחר שהלפיד הושלך בתשעה באב, אנו מחשיבים רגע זה ביותר משום שבו טמונות כל התוצאות של שריפת בית המקדש, ועל כן אנו צמים בתשעה באב ולא בעשרה בו.

דף כג/ב שיסה בו הכלב פטור

עשיית מלאכה בשבת על ידי כלב מאולף

גדולי הפוסקים דנים, האם מותר בשבת לצוות על כלב מאולף להדליק את האור, או לעשות מלאכות אחרות. שאלה זו אינה פשוטה כלל ועיקר, ויש לפרק את גורמי השאלה כדי ללכנה, אך תחילה ניגש לדברי סוגייתנו, עליהם מתבסס הדיון המעניין. מבואר בסוגייתנו, שהמשסה כלב בחבירו והכלב הזיקו, פטור המשסה. שכן, המשסה רק גירה את ייצרו של הכלב, ואילו תקיפת הכלב נעשתה מרצונו העצמי של הכלב. היזק מעין זה מוגדר כ"גרמא", והמזיק פטור מתשלום על תוצאותיו (רש"י ד"ה פטור משסה).

כאשר נבוא לדון לעניין הלכות שבת, נגלה כי המצווה על כלב לעשות מלאכה אף אינו נחשב כ"גורם" המלאכה, למרות שלגבי נזיקין הרי הוא מוגדר כ"גרמא". זאת, משום שיש לחלק בין אדם המזיק לבין אדם המחלל שבת. שכן, בעוד שהמזיק חייב על נזקים שנגרמו **מטעמו**, מחלל שבת חייב על מלאכת שבת **שהוא עשה**. יוצא, איפוא, שעשיית מלאכה בשבת על ידי כלב, אף אינה נחשבת כ"גרמא". ולפיכך דנו הפוסקים האם יש סיבות אחרות לאסור זאת.

הגאון רבי צבי פסח פרנק זצ"ל (שו"ת הר צבי או"ח ח"א סי' קע"ד) כותב, כי תחילה יש להבהיר שדיון זה מתייחס אך ורק לאדם שאינו בעליו של הכלב, שכן, בעליו של הכלב ודאי שאסור לו להעביד את כלבו, שהרי התורה ציוותהו על "שביית בהמתו", ככתוב (שמות כג/יב) "למען ינוח שורך וחמורך". לעומת זאת, אדם אינו מצווה על שביית בהמתו **של הזולת**, ולפיכך, יש לדון האם בשבת אדם רשאי להשתמש בכלבו של אחר לעשיית מלאכה.

לכאורה, גם נידון זה נראה פשוט, שהרי המעביד בעל חיים בשבת עובר על איסור "מחמר", בו נצטוונו שלא לעשות מלאכה בכל בהמה (עין מנחת חינוך סוף מצווה ל"ב). כלומר, למרות שאדם אינו מצווה לדאוג שכל בעלי החיים שבעולם ישבתו ממלאכה, אך הוא עצמו אסור לו להעבידם. אולם היו שסברו שהואיל ואין איסור להורות לבעל חיים לבצע מלאכה שהוא **נהנה מביצועה**, וכגון: אדם המשסה כלב צייד בחיה אחרת אינו עובר על איסור "מחמר" משום שהכלב נהנה מן הצייד (מ"א או"ח סי' שט"ז ס"ק ד'; אגלי טל מלאכת צידה סי' מ'). כמו כן, כלב מאולף נהנה לעשות את הפעולות שלהן הוא הורגל ואולף ואין כל איסור להעבידו בשבת.

אך הרב פרנק מכריע, כי הדבר אסור משום שכלב מאולף שנענה לרמיזות מאלפו, אינו עושה כן להנאתו האישית, אלא כדי לרצות את בעליו, ואין זה נחשב שהכלב נהנה מן המלאכה, ועל כן העושה כן, עובר על איסור "מחמר".

דף כו/א אדם מועד לעולם בין ער בין ישן

שיכור שהשתולל בשמחת נישואין

במהלך שמחת נישואין שהרקיעה שחקים, הערה אחד מן המסובים אל גרונו כמות ניכרת של משקה חריף. לאחר שהמשקה נתן בו את אותותיו, נטל היהודי השמח כוס זכוכית, ולקול מצהלות הנוכחים ניפץ אותה בקיר. אחד המשתתפים נתן ידיו על עינו ופרץ בזעקות שבר, התברר שרסיס זכוכית פגע בעינו וגרם לה נזק המביא לידי עיוורון. הנפגע תבע את המזיק ודרש לפצותו על הנזק שנגרם לו. אולם, בפי השיכור היו מספר נימוקים להגנתו. **ראשית**, במשנה (לקמן פז/א) מבואר, ששוטה שהזיק פטור. והשיכור, הרי אינו שונה מן השוטה. **שנית**, מאחר שמנהג העולם לשבר כוסות בשמחת נישואין, היתה לו רשות לנהוג כן, והעושה את מעשיו ברשות, פטור (תוס' ד/א ד"ה כיון). **בנוסף לכך**, נפסק להלכה (שו"ע או"ח סי' תרצ"ה, רמ"א סעי' ב') שהמזיק מתוך שמחה פטור. מחמת כל הטעמים הללו דרש השיכור לדחות את התביעה נגדו,

"אחד בבוקר,
אחד בערב.
לפני האוכל".

גם ד"ר כהן מבני ברק
לא מפספס.

2 משניות ביום
וכל היום נראה אחרת.

כולם מצטרפים
מה איתך?

לקבלת ספרון חודשי ראשון חינם
מתקשרים ומאירים את הנשמה! *3764

ממכשול. ממילא, למרות שלאחר מכן הוא שכח להתפלל, עדיין עומדת נגדו הטענה מדוע לא התפלל קודם לכן, ועל כן, אין להגדירו כאנוס. אולם, איש לא יעלה על דעתו לאסור על בני אדם להחזיק בחיקם אבנים, מחשש שמא הם ישכחו שהן מונחות שם. לפיכך, עד לרגע נפילת האבן, אין כל תביעה נגד האדם שמחזיק בה, ואילו ברגע הנפילה אין אפשרות להגדירו כפושע, שהרי באותו רגע הוא שכח שהיא מצויה בחיקו, ועל כן אין הוא מוגדר כפושע אלא כאנוס. להלכה, נחלקו החתם סופר והמגן אברהם (או"ח סי' ק"ח סעי' ט'), האם אדם זה רשאי להשלים את תפילתו.

טרגיית צעדת המוות: שאלה מזעזעת של יהודי שהתייסר ארוכות בשל מעשה נורא שאירע עמו בשנות השואה, התגלגלה אל בעל חלקת יעקב (שו"ת חו"מ סי' ל"ג). שני אחים צעדו בצעדת המוות המפורסמת, כאשר הנאצים ימח שמם, שחשו במפלתם הקרבה והולכת, הצעידו את היהודים בצעדה ארוכה, שבמהלכה נורה כל יהודי שהאט מהילוכו או שנרדם בעת המנוחות הקצרות שניתנו להם. במהלך אחת המנוחות, ביקש האח הבכור מאחיו הצעיר להעיר אותו כאשר המסע יתחדש. האח הצעיר קיבל על עצמו את המשימה, אלא שגם הוא עצמו נרדם, וכאשר המסע התחדש לקול צעקות הקלגסים, ניעור האח הצעיר אחוז בהלה והחל לרוץ עם יתר אנשי השיירה, לאחר מספר דקות הוא גילה לצערו כי אחיו הבכור איננו עמו. שוב לא היתה לו אפשרות לשוב אל אחיו, וככל הנראה אחיו נהרג על ידי הגרמנים. בתום המלחמה ביקש האח הצעיר לדעת האם הוא זקוק לכפרה על שלא העיר את אחיו.

בעל חלקת יעקב השיב לו, כי על פי המבואר בסוגייתנו, ששכח מוגדרת כאנוס, ובפרט שדעתו לא היתה צלולה עליו, אין הוא נחשב כאחראי למקרה המצער שאירע עם אחיו. אמנם, הוא מוסיף וכותב, כי נכון יהיה אם יקבל על עצמו להתאמץ בכל מאודו שלא להלבין פנים, שהרי איסור זה יש בו סרך רציחה. כמו כן, ראוי לו שיגדל יתום בתוך ביתו, ויתמוך בלומדי תורה, על שם הכתוב (משלי ב/כז) "נר ה' נשמת אדם" ועל שם הכתוב (משלי ו/כג) "נר מצווה ותורה אור".

אך הב"ח (שו"ת סי' ס"ב) דן בנושא והכריע, שהמזיק חייב, מן הטעמים שלהלן.

א. שיכור כלוט אמנם פטור מקיום מצוות, כשוטה, אך אינו פטור על תשלומי נזקיו כשוטה. שהנה, לגבי דיני נזיקין מבואר בסוגייתנו, שאף הישן חייב על נזקים שגרם. קל וחומר, אדם שהשתכר וגרם לעצמו להגיע למצב זה, חייב לשלם. **ב.** אמנם, נהגו העולם לשבר כוסות בשמחת נישואין, אך בצורה מיושבת ושקולה תוך כדי זהירות שלא להזיק אחרים, ומכאן ועד זריקת כוסות בפראות הדרך רחוקה. **ג.** אמנם המזיק מתוך שמחה בלא כוונת זדון - פטור. אך הדברים אמורים בנזק מועט בלבד, שנהגו למחול עליו משום השמחה, אולם על נזק כה נורא של עיוורון, ודאי שאין בני אדם מוחלים עליו.

דף כו/ב הכיר בה ושכחה ועמד ונפלה

הקשר בין אבן שנפלה, לבין אדם ששכח להתפלל

האם אדם ששכח להתפלל, נחשב כמי שנאנס? מעניין לגלות, כי מדברי סוגייתנו, סוגיית נזיקין מובהקת, הוכיחו הפוסקים לגבי דיני תפילה, כפי שיבואר להלן.

בסוגייתנו מבואר, שאדם שהניח אבן בחיקו ולאחר מכן שכח ממנה והיא נפלה והזיקה, אף שהוא חייב בתשלום על הנזק שנגרם על ידו, פטור הוא מתשלום בגין צער, ריפוי, שבת ובושת, משום שלא התכוון להזיק. על פי זה מסיק הרמ"ה (הובא בנימוקי יוסף י/ב בדפי הרי"ף), כי אדם שהיה טרוד בעסקיו ולא התפלל בעוד היום גדול, ולאחר מכן שכח להתפלל, אין הוא מוגדר כמזיד או כפושע, כפי שהשוכח שבחיקו מונחת אבן, אינו מוגדר כפושע. לפיכך, בתפילתו הבאה **עליו להשלים את התפילה שהחסי, ואין דינו כפושע שלא התפלל, שאינו רשאי להשלים את תפילתו.**

אולם, הנימוקי יוסף (שם) חולק על כך וסובר, שדווקא אדם ששכח שבחיקו אבן, אינו מוגדר כפושע, אך השוכח להתפלל מוגדר כפושע. את דעתו מבאר החתם סופר (נדרים כו/א בחו"מ סי' מ"ב) בטוב טעם, ואומר, כי יש לחלק בין דיני נזיקין לדיני תפילה. שכן, אדם שיכול היה להתפלל מבעוד יום, נתבע על שגרם מכשול לעצמו ולא התפלל מוקדם יותר, כאשר זכר זאת, כמאמר חז"ל "זריזים מקדימים למצוות", וכך להימנע

כלל ישראל מתאחד עם יצירת המופת החדשה מבית מאורות:

קטע יומי מהזוהר הקדוש עם
ביאור ייחודי ותובנות
מאירות לחיים

בתוספת משנה והלכה יומית

ורגל בלבנו
מסתובפים מדי יום בהיכלו
של רשב"י וזוכים לחיים מאירים

ר' איד

התנא
האלוקי
רשב"י
קורא
לר:

בסתר חזקיהו

3764* להצטרפות
חייגו עכשיו

מבצע השנה
חדשים
ראשון
ש"ח
בלבד 19.90

גדולי הדורות גילו כי הזוהר הקדוש משתמש בלשון 'תא חזי', כי בלימוד מוסרי הזוהר מתגלה האור וזוכים לחזות בנעם ה' עין בעין

ראו את
מרכנו

